

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Юридичний факультет
Кафедра теорії та історії держави і права**

**Плани практичних занять та методичні вказівки
щодо їх виконання з дисципліни «Філософія права»
для магістрів спеціальності 081 «Право»**

Київ — 2024

УДК 1:340 (076.1)

Розробила та упорядкувала:

Віра Качур, професорка кафедри теорії та історії держави і права, кандидат юридичних наук, доцент

Рекомендовано до друку вченою радою юридичного факультету
Протокол № 01 від 16 серпня 2024 р.

Рецензенти:

Людмила Протосавіцька, доцентка кафедри теорії та історії держави і права Національного університету біоресурсів і природокористування України, кандидатка історичних наук, доцентка;

Олена Улютіна, професорка кафедри адміністративного та фінансового права Національного університету біоресурсів природокористування України, кандидатка юридичних наук, доцентка, кандидатка юридичних наук, доцентка

Віра Качур. Плани практичних занять та методичні вказівки щодо їх виконання з дисципліни "Філософія права" для магістрів спеціальності 081 «Право». К. : Видавництво НУБіП України, 2024. 18 с.

Наведені плани практичних занять і методичні вказівки до їх виконання мають на меті допомогти магістрам 1 року навчання спеціальності 081 "Право" засвоїти матеріал дисципліни «Філософія права».

© Віра Качур, 2024 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
Тема 1. Філософія права як наука і навчальна дисципліна (2 год.)	7
Тема 2. Історія філософії права (3 год.)	8
Тема 3. Філософсько-правова онтологія (2 год.)	9
Тема 4. Філософсько-правова антропологія (2 год.)	10
Тема 5. Філософсько-правова аксіологія (2 год.)	11
Тема 6. Філософсько-правова праксеологія (2 год.)	12
Тема 7. Філософсько-правова гносеологія (2 год.)	14
РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ	15
ДОДАТКИ	17

ВСТУП

Філософія права займає особливе місце в системі правничої освіти в Україні. Предметом її вивчення є філософсько-правові знання про право, правову реальність, науково-правову картину світу. Знайомство із філософсько-правовими концепціями сприятиме формуванню важливих елементів змістовної та ідеологічної бази професійної підготовки правника незалежно від його майбутньої спеціалізації та сприятиме зміцненню міжпредметних зв'язків не лише з галузевими й спеціально-правничими дисциплінами, а й з іншими гуманітарними науками

Вивчення цього курсу має на меті сформувати філософсько-правове мислення магістрів на основі знань, розвинути уміння, навички та компетенції, необхідні для здійснення професійної діяльності на засадах розуміння права як культурної цінності. Для цього важливим є розуміти специфіку філософії права як певної системи наукових знань про право як культурну цінність, мати уяву та виробити власне розуміння і цілісний погляд на правову реальність і науково-правову картину світу, головні структурні частини філософії права, предмети їх вивчення та проблеми, які вони вирішують.

Дисципліна передбачає вивчення 7 тем, які складають основу курсу, після опанування якими магістри права набувають таких компетентностей, як:

інтегральна компетентність: здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі професійної правничої діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування правових доктрин, принципів і правових інститутів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов;

загально-професійні компетенції: 1) здатність розуміти предметну область філософії права, здатність до критичного мислення, аналізу та оцінки сучасних філософсько-правових досягнень (ЗК1); 2) здатність планувати і вирішувати завдання власного професійного та особистісного розвитку, вчитися і оволодівати новими знаннями, шукати обробляти та аналізувати інформацію з різних джерел (ЗК 3), проводити філософсько-правові наукові пошуки на відповідному рівні (ЗК2);

спеціально-професійні компетенції: 1) здатність на основі філософсько-правових положень антропології та аксіології усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні (СК 1), а також утверджувати етичні

стандарти правничої діяльності, стандарти професійної незалежності та відповідальності (СК12); 2) здатність усвідомлювати рівні можливості, гендерні проблеми, проявляти толерантність і повагу до різноманіття і мультикультурності, розуміти положення Конвенції про захист прав та основоположних свобод людини та вплив практики ЄСПЛ на розвиток правової системи через втілення цих засад у філософсько-правових положеннях щодо людини (СК 3); 3) здатність розуміти та використовувати положення правових доктрин при формуванні правової та нормотворчої політики держави, а також у процесі здійснення правозастосування (СК5); 4) здатність на основі положень філософсько-правової онтології та гносеології застосувати міждисциплінарний підхід в оцінці правових явищ та здатність на основі положень філософсько-правової праксеології оцінювати правозастосовну діяльність (СК9); 5) здатність на основі положень філософсько-правової гносеології обґрунтовувати та мотивувати правові рішення та давати розгорнуту юридичну аргументацію (СК 6).

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент/ка повинен/на вміти:

- виявляти закономірності і динаміку розвитку головних напрямів філософсько- правових вчень, оцінювати природу та характер суспільних явищ та процесів, виявляти межі та механізми їх правового регулювання, що ґрунтуються на базових положеннях філософії права про правову реальність (PH1);

- використовуючи положення філософсько-правової аксіології співвідносити сучасну систему цивілізаційних цінностей з правовими цінностями, принципами та професійними стандартами (PH2);

- проводити збір загальної та наукової інформації правового та філософсько-правового характеру та перевіряти її на достовірність, використовуючи різні методи філософсько-правової гносеології (PH 3);

- комплексно інтерпретувати складні правові проблеми, аргументувати висновки та вміти їх представляти громадськості (PH4);

- оцінювати достовірність інформації та надійність джерел, вміло використовуват отриману інформацію для проведення як наукових досліджень, так і здійснення практичної діяльності (PH8);

- виявляти закономірності та динаміку розвитку структурних частин філософії права, дискутувати за складних правових проблем, пропонувати варіанти їх розв'язання, базуючись на вихідних положень філософсько-правової антропології та аксіології (PH7);

- зв'язувати отримані філософсько-правові знання з практичними завданнями вирішення проблем українського суспільства, обґрунтовано сформулювати власну правову позицію, вміти опонувати, оцінювати докази та наводити переконливі аргументи (РН6);

- формулювати і вирішувати завдання, які вимагають поглиблених професійних знань, базуючись на філософсько-правових знаннях генерувати нові ідеї та використовувати нові підходи при наданні правничих послуг (РН9).

Досягнути цих програмних результатів допомагають практичні заняття. Саме вони покликані забезпечити розвиток творчого професійного мислення, пізнавальної мотивації і професійного виконання знань у навчальних умовах, сформувати у студентів інтерес до науки і філософсько-правових досліджень.

Практичні заняття тісно пов'язані з усіма видами навчальної праці, зокрема з лекціями і самостійною роботою, а також передбачають послідовність підготовки до них і певний порядок проведення. Вони охоплюють дві частини: виконання домашніх завдань (5 балів) та аудиторну роботу (5 балів).

Кожне **домашнє завдання до теми** містить теоретичні питання, які магістри опрацьовують на основі теоретичного навчального матеріалу усно, засвоюють головні визначення понять (термінологічне завдання) та письмово виконують практичні завдання у вигляді файлу doc, docx, pdf, які завантажують на навчально-інформаційний портал НУБіП України для перевірки (<http://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=1668>). Головними вимогами до письмової роботи є чіткі конкретні приклади або відповідь обсягом у визначену кількість слів з обов'язковим посиланням на джерело інформації. Наявність таких посилань є обов'язковою, оскільки дозволяє не порушувати академічну доброчесність.

Критерії оцінювання практичних завдань за умови його своєчасного (терміни виконання практичних завдань визначаються за допомогою механізму, вбудованого в систему механізму Elearn, а також у відповідних оголошеннях) і якісного (враховуються глибина розкриття теми, логіка викладення матеріалу, вміння критично оцінювати наукову літературу, висловлювати власне бачення наукової проблеми, а також академічна доброчесність) виконання.

Оцінка **«відмінно»** (5 балів) ставиться, якщо у роботі містяться елементи творчості, пропонується оригінальне розв'язання завдань, робляться самостійні висновки, дається аргументована критика та глибокий

аналіз фактичного матеріалу на основі вивчених літературних джерел. Робота відповідає всім встановленим вимогам, відзначається дотриманням стильової єдності, логічною завершеністю.

Оцінка **«добре»** (4 бали) ставиться у тому випадку, коли всі питання розкриті повністю, проте особисте ставлення автора до завдань є невиразним. Текст роботи викладено у логічній послідовності, оформлено з урахуванням більшості встановлених вимог.

Оцінка **«задовільно»** (3 бали) ставиться якщо завдання висвітлено лише поверхнево, студент не розуміє окремі аспекти завдання, відсутня самостійність міркувань, не розрізняється основна та другорядна інформація. Робота за обсягом наближається до норми, але має низку недоліків в оформленні.

Оцінку **«достатньо»** (1-2 бали) студент отримує, якщо завдання практично не розкриті, основна думка не проглядається, завдання виконано лише формально. Робота має значні недоліки в оформленні.

Оцінка **«неприйнятно»** (0 балів) ставиться за роботу, в якій виявлено ознаки академічної недоброчесності.

Аудиторна робота виконується студентами під час практичного заняття згідно розкладу. Мета роботи - допомогти студентам поглибити знання з теми та виробити початкові навички роботи з її поняттями та категоріями. Технічне забезпечення при проведенні заняття F2F - фліпчарт, ножиці, стирачки, ручки, прості олівці, кольорові олівці чи маркери, скотч, клей, серветки для рук (сухі та вологі), аркуші А4 або А5 для чорнових записів чи замальовок, кольорові стікери 70x70; фасилітаційна тканина для дошки, клей фасилітаційний. Технічне забезпечення при проведенні заняття онлайн - цифрові інструменти Google, Zoom та ін. Час проведення - 45 хв. Кількість учасників – 1 академічна група.

Тема 1. Філософія права як наука і навчальна дисципліна (2 год.)

Мета – з'ясувати поняття, предмет та особливості філософії права як науки і навчальної дисципліни

Методичні рекомендації

Предметом вивчення є філософський зріз правознавства. Магістру треба насамперед з'ясувати, що таке філософія права, який історичний шлях розвитку вона пройшла, які її сучасні напрями та концепції. Важливо також з'ясувати поняття філософії права та предмету її вивчення.

Важливим є також вивчення питання про методологію філософії права. Тому значну увагу необхідно приділити аналізу головних та додаткових філософсько-правових підходів до вивчення сутності права, з'ясувати функції та структуру філософії права.

Список завдань

Теоретичні питання

1. Загальні тенденції розвитку філософії права на сучасному етапі.
2. Поняття і предмет філософії права.
3. Функції філософії права.
4. Методологія філософії права.
5. Структура філософії права.

Термінологічне завдання

Засвойте визначення таких понять: філософія права, предмет філософії права, функції філософії права, методологія філософії права, філософсько-правовий підхід, тип праворозуміння, правовий позитивізм, природничо-правове осмислення, правовий об'єктивізм, правовий суб'єктивізм, інтерсуб'єктивність, структура філософії права.

Письмове завдання

1. Висловіть свої міркування (обсяг до 250 слів) щодо запропонованої цитати: "Розум, що філософствує, ніколи не думає просто про якийсь предмет, а думаючи про будь-який предмет, думає також і про свою власну думку про той предмет. Тож філософію можна назвати ... думкою про думку" (Колінгвуд Р. Дж. Ідеї історії / пер. з англ. О. Мокровольського. Київ : Основи, 1996. С.54).

Тема 2. Історія філософії права (3 год.)

Мета – з'ясувати поняття історії філософії права та головні типи філософського праворозуміння.

Методичні рекомендації

Предметом вивчення є історичний зріз філософії права. Магістру треба насамперед з'ясувати, що таке історія філософії права та праворозуміння як засіб системної концептуалізації права. Важливо також з'ясувати підходи до тлумачення праворозуміння як наукової парадигми, як методологічного підходу і як науково школи.

Важливим є також аналіз головних філософсько-правових концепцій праворозуміння, як-от: позитивне право, природниче право, соціологічне та інтегративне праворозуміння.

Список завдань

Теоретичні питання

1. Історія філософії права як частина філософії права.
2. Філософсько-правовий аналіз правового позитивізму.
3. Філософсько-правовий аналіз природно-правового мислення.
4. Філософсько-правовий аналіз соціологічного праворозуміння.
5. Філософсько-правовий аналіз інтегративного праворозуміння.

Термінологічне завдання

Засвойте визначення таких понять: історія філософії права, парадигма, методологічний підхід, праворозуміння, тип праворозуміння, природниче право, позитивне право соціологічне праворозуміння, інтегративне праворозуміння.

Письмове завдання

1. Проаналізуйте та дайте рецензію на одну із запропонованих наукових праць, опублікованих у "Право України", 2019, №1:

- Козюбра М. І. [Доктрина природного права: через історичні злети й падіння до визнання основою найважливіших досягнень сучасної правової теорії та практики](#). - С. 12-42;

- Максимов С. І. [Теорія природного права: концептуальний і доктринальний виміри](#). - С. 43-65;

- Рабінович П. М. [Універсальні стандарти людяності як концептуальні засади антропоцентричного праворозуміння](#). - С. 76-87;

- Стовба О. В. [Сучасне природне право та динамічне праворозуміння](#). - С. 88-101;

- Сатохіна Н. І. [Вступ до герменевтичної теорії природного права](#). - С. 102-114;

- Костенко О. М. [Що таке природне право? Концепція природного права у світлі соціального натуралізму](#). - С. 115-138.

Тема 3. Філософсько-правова онтологія (2 год.)

Мета – з'ясувати поняття, предмет та головні питання філософсько-правової онтології

Методичні рекомендації

Предметом вивчення є філософсько-правовий зріз онтології. Магістру треба насамперед з'ясувати, що таке онтологія, головні напрями її розвитку у ХХ-ХХІ ст., головні онтологічні категорії. Потім перейти до характеристики

філософсько-правової онтології, з'ясувавши її поняття, предмет, об'єкт, філософсько-правові виміри правового буття.

Важливим є також вивчення правової реальності як центральної категорії філософсько-правової онтології, зокрема її поняття, властивостей, підходів до розуміння.

Список завдань Теоретичні питання

1. Загальна характеристика онтології.
2. Філософсько-правова онтологія: поняття, предмет.
3. Філософсько-правова характеристика правової реальності.

Термінологічне завдання

Засвойте визначення таких понять: онтологія, людина, свідомість, світ, зовнішній світ, матеріальний світ, соціальне середовище, внутрішній світ, життя, буття, реальність, дійсність, філософсько-правова онтологія, предмет філософсько-правової онтології, правова реальність.

Письмове завдання

1. Розкрийте філософсько-правову сутність будь-якої складової ідеї права на Ваш вибір (обсяг - 150-250 слів).
2. Розкрийте філософсько-правову сутність будь-якої складової знакових форм права на Ваш вибір (обсяг - 150-250 слів).
3. Розкрийте філософсько-правову сутність будь-якої складової знакових правового життя на Ваш вибір (обсяг - 150-250 слів).

Тема 4. Філософсько-правова антропологія (2 год.)

Мета – з'ясувати поняття, предмет та головні питання філософсько-правової антропології

Методичні рекомендації

Предметом вивчення є філософсько-правовий зріз антропології. Магістру треба насамперед з'ясувати, що таке антропологія права, система антропологічно-правових знань, їх головні напрями. Потім перейти до характеристики філософсько-правової антропології, з'ясувавши її поняття, предмет, об'єкт, функції.

Важливим є також вивчення окремих напрямів філософсько-правової антропології, як-от: людина в праві (правове людинорозуміння) та правове в людині (правова культура).

Список завдань

Теоретичні питання

1. Загальна характеристика антропології права та її система.
2. Філософсько-правова антропологія: поняття та предмет.
3. Функції філософсько-правової антропології.
4. Загальна характеристика окремих напрямів вивчення антропології права.
 - 4.1. Людина в праві.
 - 4.2. Правове в людині.

Термінологічне завдання

Засвойте визначення таких понять: антропологія права, система антропології права, юридична етнографія, юридична етнологія, юридична етнопсихологія, філософсько-правова антропологія, предмет філософсько-правової антропології, функції філософсько-правової антропології, людинорозуміння, правове людинорозуміння, індивідуально-правове людинорозуміння, структурно-правове людинорозуміння, інструментально-правове людинорозуміння, правова культура, свідомість, життєдіяльність, правова орієнтація, життєва позиція, правові цінності, правова оцінка, ціннісно-правова установка, ціннісно-правова орієнтація.

Письмове завдання

1. Розкрийте філософсько-правову сутність будь-якого прояву людини (людина, індивід (індивідуум), особа, суб'єкт права, особистість, громадянин, персону) на Ваш вибір (обсяг - 150-250 слів).
2. Розкрийте сутність будь-якого з явищ етнопсихології («етнос і нація» етнічна та національна ідентичність, етнічні та національні стереотипи, етноцентризм, міжетнічні конфлікти) на Ваш вибір (обсяг - 150-250 слів).

Тема 5. Філософсько-правова аксіологія (2 год.)

Мета – з'ясувати поняття, предмет та головні питання філософсько-правової аксіології

Методичні рекомендації

Предметом вивчення є філософсько-правовий зріз аксіології. Магістру треба насамперед з'ясувати, що таке аксіологія, який історичний шлях розвитку вона пройшла, які її сучасні напрями та концепції. Важливо також з'ясувати поняття цінностей та їх ознаки.

Важливим є також вивчення питання про поняття, предмет та об'єкт філософсько-правової аксіології. Тому значну вагу необхідно приділити аналізу напрямів вивчення сучасної філософсько-правової аксіології, як-от: цінність права, цінності у праві та правові цінності.

Список завдань **Теоретичні питання**

1. Загальна характеристика аксіології.
2. Філософсько-правова аксіологія: поняття та предмет.
3. Загальна характеристика окремих напрямів філософсько-правової аксіології.
 - 3.1. Цінність права.
 - 3.2. Цінності у праві;
 - 3.3. Правові цінності.

Термінологічне завдання

Засвойте визначення таких понять: аксіологія, цінності, функціональне значення цінностей, особистісний зміст цінностей, філософсько-правова аксіологія, предмет філософсько-правової аксіології, цінність права, правові цінності, цінності у праві, справедливість, відплатна справедливість, зрівняльна справедливість, розподільча справедливість, функціональне призначення свободи, свобода у позитивному значенні, свобода у природно-правовому значенні.

Письмове завдання

1. Розкрийте філософсько-правову сутність будь-якої правової цінності на Ваш вибір (обсяг - 350-500 слів).
2. Розкрийте суть концепції Дж. Ролза про справедливість як вищу цінність права (Ролз Дж. Теорія справедливості / пер. з англ. О. Мокровольський. К.: Основи, 2001. 822 с.).

Тема 6. Філософсько-правова праксеологія (2 год.)

Мета – з'ясувати поняття, предмет та головні питання філософсько-правової праксеології

Методичні рекомендації

Предметом вивчення є філософсько-правовий зріз праксеології. Магістру треба насамперед з'ясувати, що таке праксеологія, сфери розвитку праксеологічних ідей, діяльність як головну категорії праксеології. Потім перейти до характеристики філософсько-правової праксеології, з'ясувавши її поняття, предмет, об'єкт, функції.

Важливим є також вивчення окремих філософсько-правових аспектів правової діяльності, правової активності, правової поведінки та правомірної поведінки.

Список завдань

Теоретичні питання

1. Праксеологія як наука про діяльність.
2. Філософсько-правова праксеологія: поняття та предмет.
3. Філософсько-правова характеристика правової діяльності.

Термінологічне завдання

Засвойте визначення таких понять: праксеологія, діяльність, структура діяльності, мета діяльності, процес діяльності, результат діяльності, стадія діяльності, засоби діяльності, потреби у діяльності, мотиви діяльності, умови діяльності, філософсько-правова праксеологія, предмет філософсько-правової праксеології, правова діяльність, правова активність, правомірна поведінка.

Письмове завдання

1. Розкрийте одну із юридичних ознак правомірної поведінки (юридична регламентація дій; відповідність поведінки суб'єктів вимогам норм права, держави та суспільства; здатність проявлятися ззовні як діяння; підконтрольність державі; забезпечується державою; охороняється державою; спричиняє юридичні наслідки) на Ваш вибір (обсяг - 150-250 слів).

2. Розкрийте одну із психологічних ознак правомірної поведінки (усвідомлення правомірності своїх дій; реальний та потенційний контроль свідомості особи; переконаність суб'єкта в необхідності діяти саме правомірним чином; вмотивованість правомірної поведінки; цілеспрямованість правомірної поведінки; вольовий характер діяння) на Ваш вибір (обсяг - 150-250 слів).

3. Розкрийте одну із аксіологічних ознак правомірної поведінки (соціальна цінність; добровільність і свідомість; переконаність у відповідальності особистості за свої дії; необхідність і бажаність для суспільства, держави та особи) на Ваш вибір (обсяг - 150-250 слів).

4. Розкрийте одну із соціальних ознак правомірної поведінки (суспільна корисність; масовість правомірної поведінки; позитивна суспільна оцінка правомірної поведінки; відповідність правомірної поведінки морально-етичним вимогам; соціальна обумовленість і соціальна адекватність; соціальна схвальність правомірної поведінки суспільством і державою) на Ваш вибір (обсяг - 150-250 слів).

Тема 7. Філософсько-правова гносеологія (2 год.)

Мета – з'ясувати поняття, предмет та головні питання філософсько-правової гносеології

Методичні рекомендації

Предметом вивчення є філософсько-правовий зріз гносеології. Магістру треба насамперед з'ясувати, що таке гносеологія, її головні категорії, принципи, форми. Потім перейти до характеристики філософсько-правової гносеології, з'ясувавши її поняття, предмет, об'єкт.

Важливим є також аналіз науково-правової картини світу як результату філософсько-правового пізнання. Зокрема, увагу слід звернути на поняття та ознаки науково-правової картини світу, головні принципи її відображення, склад та ментальні моделі пізнання.

Список завдань

Теоретичні питання

1. Гносеологія як наука про пізнання.
2. Філософсько-правова гносеологія: поняття та предмет.
3. Загальна характеристика філософсько-правової гносеології.

Термінологічне завдання

Засвойте визначення таких понять: гносеологія, суб'єкт пізнання, об'єкт пізнання, чуттєве пізнання, відчуття, сприйняття, уявлення, раціональне пізнання, поняття, судження, умовивід, істинне знання, хибне знання, наука, емпіричні знання, теоретичні знання, спостереження, експеримент, наукова проблема, наукова гіпотеза, наукова теорія, наукова картина світу, філософсько-правова гносеологія, предмет філософсько-правової гносеології, філософсько-правовий оптимізм, філософсько-правовий скептицизм, філософсько-правовий агностицизм, науково-правова картина світу, еволюціонізм та самоорганізація як принципи пізнання науково-правової картини світу, рефлексія, абстрагування, інтелектуальна інтуїція, евристичність, інтерпретація.

Письмове завдання

1. Напишіть коротке есе на тему «Істина у праві» обсягом 350-500 слів. Коротка інформація про методику написання есе див. "ДОДАТКИ".
2. Ознайомтеся із головними гносеологічними принципами права, запропонованими А.А.Козловським, і напишіть коротке есе обсягом до 1,5-2 сторінок формату А4 на один із них ([Козловський А.А. Гносеологічні принципи права. - Проблеми філософії права. — 2005. — Т. III. — С. 32-44](#)).

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Базова

1. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. / [редкол. вид.: Тацій В. Я. та ін.]; Нац. акад. прав. наук України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2016. Т. 2 : Філософія права / [Абашнік В. О. та ін. ; редкол. 2-го т.: С. І. Максимов (голова) та ін.]. 2017. 1127 с.
2. Волянчук Д. Ціннісно-правові аспекти принципу добросусідства: до постановки питання. *Проблеми юридичної науки очима молодих науковців*: зб. наук. пр. XIV Всеукр.наук.-практ. онлайн-конф. (м.Київ, 11 березня 2021 р.). К., 2021. С.19-20.
3. Козюбра М. І. Практична філософія права: Монографія. К.: «ДУХ І ЛІТЕРА», 2024. 496 с.
4. Кокотун А. Ціннісно-правові аспекти функціонування системи безоплатної правової допомоги в Україні. *Проблеми юридичної науки очима молодих науковців*: зб. наук. пр. XIV Всеукр.наук.-практ. онлайн-конф. (м.Київ, 11 березня 2021 р.). К., 2021. С.36-38.
5. Куліченко В. В. Філософія права : навч. посіб. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 235 с. Бібліогр.: с. 223-232.
6. Проневич В. Ціннісні орієнтири суддів при прийнятті судових рішень. *Проблеми юридичної науки очима молодих науковців*: зб. наук. пр. XIV Всеукр.наук.-практ. онлайн-конф. (м.Київ, 11 березня 2021 р.). К., 2021. С.49-50
7. Рабінович П.М. Основи теорії та філософії права: навч. посібник. Львів : Видавництво ЛОБФ «Медицина і право», 2021. 256 с.
8. Романова А.С. Філософія права: визначники у термінах та сентенціях. Львів : Растр-7, 2022. 153 с.
9. Сливка С.С. Філософія права у схемах, таблицях і поняттях : навч. посіб. Львів : Растр-7, 2020. 175 с.
10. Торяник В. М. Філософія та соціологія права (в схемах та визначеннях) : підручник. Херсон : Гельветика, 2020. 241 с.
11. Торяник В. М. Філософія права (в схемах та визначеннях): навч.-метод. посіб. Дніпро ; Херсон : Гельветика, 2019. 151 с.
12. Ярошенко О. Взаємозв'язок гендерної соціалізації та філософсько-правової антропології та його вплив на формування правової політики держави. *Проблеми юридичної науки очима молодих науковців* : зб. наук. пр. XVII Всеукр. наук.-практ. онлайн-конф. (м. Київ, 09 травня 2024 р.) / Укладачка: Віра Качур. К., 2024. С.63-67.

Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. Офіційний вебпортал. Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/node/1539>
2. Електронна бібліотека інституту філософії імені Г.С.Сковороди НАН України. Офіційний вебпортал. Режим доступу: https://filosof.com.ua/elektronna_biblioteka
3. Верховний суд України / Судова влада України. Режим доступу: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/>
4. Конституційний Суд України / Офіційний вебсайт. Режим доступу: <https://ccu.gov.ua/>
5. Європейський суд з прав людини / The European Court of Human Rights. Режим доступу: <https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=applicants/ukr&c>

ДОДАТКИ

Що потрібно знати про есей та його написання

Існує чимало міфів стосовно того, що таке есе. Згідно офіційного визначення – це невеликий прозовий текст, який презентує емоції й міркування автора, має вільну композицію та не претендує на вичерпне викладення теми. Загалом подібне трактування правильне, втім, воно створює хибне уявлення, ніби писати дозволено як заманеться, без меж і кордонів. А це, звісно не так.

То як правильно писати есе? Чому насправді це зовсім не легкий жанр? Давайте розбиратись із усіма питаннями по черзі.

Французькою «essai» означає «проба» або «нарис». Його специфіка полягає у здатності швидко давати відгук на події, описувати враження та роздуми (резонансна суспільна ситуація; обурення/захоплення прочитаним романом; роздуми над наболілим). А ціль, безперечно, накладає істотний відбиток на літературну форму.

Для порівняння – підготовка доповіді потребує ретельного вивчення теми, адже наукові та публіцистичні жанри вимагають чіткої, перевіреної інформації. У творі обов'язковим стає дотримання загальноприйнятої композиції, стилю мовлення. А от структура есе не потребує, в строгому розумінні, ані першого, ані другого.

Його особливості полягають у наступному:

1. Маленький обсяг. Необхідно вкластись у 800-1000 слів. Утім, можна писати й менші за обсягом твори.

2. Конкретна тематика. Дослідження широких тем, за визначенням, не виконується у малій формі.

3. Суб'єктивність. Когось ідея книги Селінджера «Ловець у житті» не зачепить, але ви через неї не спали всю ніч. Виділіть те, що зачепило за живе, і викладіть так, ніби намагаєтеся передати думку товаришу (при цьому уникайте жаргонної мови та легковажного ставлення до теми).

5. Довільна композиція не дорівнює її відсутності. Мінімальна структура: вступ, основна частина, кінцівка все одно повинні бути. І повірте, насправді їх наявність не обтяжує. Напевно, розповідаючи другові про фільм, ви інтуїтивно дотримуєтеся певної послідовності – окреслюєте ситуацію, а потім наводите аргументи і факти. Застосуйте подібний принцип і тут.

5. Образи та метафори. Есей схожий на звичайну статтю не більше, ніж проза на вірші. Тут дозволена меланхолійність, мрійливість,

метафори та емоційно забарвлені образи, неприпустимі в інформаційних жанрах.

6. Орієнтація на розмовну мову. Створіть враження живої бесіди з читачем. Ставте питання, будуйте риторичні або окличні речення, а головне, передайте власну особистість через авторський стиль.

7. Нестандартний підхід. На відміну від реферату, який починається словами «Тема нашого дослідження...», а закінчується: «Ми дійшли наступних висновків...», есей – це репліка, адресована підготовленому читачу. Тому сконцентруйтеся на художній стороні та відкритті нового, а не на поясненні передісторії, термінів, ситуації.

8. Неординарний заголовок дозволить одразу взяти правильний тон. Женіть подалі шаблонні назви на кшталт: «Образ матері у творах Т.Г Шевченка». Краще обирати цитату, слова персонажа, або жартівливу фразу.

Як пишеться есе?

З точки зору змісту вони бувають: філософськими; історичними; художніми; публіцистичними; літературно-критичними; релігійними. За літературною формою: рецензіями (критичними, аналітичними, описовими), ліричними мініатюрами, замітками, сторінками зі щоденника, листами тощо

План та будова есе

Довільна композиція дає більше свободи, особливо якщо порівнювати з суворим науковим або публіцистичним матеріалом, але певні правила написання есе все ж таки існують. Творити вільно, лишаючись у межах правил – завдання не з простих, але посильних.

Подається за матеріалами з мережі Internet: Як писати есе – легко чи не дуже?

Url: <https://naurok.ua/student/blog/yak-pisati-ese-legko-chi-ne-duzhe>